

**ЕЛЕКТРОННЕ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙ****ELECTRONIC LOCAL GOVERNMENT IN UKRAINE:
PROSPECTS FOR DEVELOPMENT AND TRANSFORMATION**

Колпаков В.К., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри конституційного та адміністративного права,
Запорізький національний університет
ORCID ID: 0000-0002-8580-3261

Курінний Є.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри конституційного та адміністративного права,
Запорізький національний університет
ORCID ID: 0000-0002-3069-3405

Титаренко М.В., PhD,
доцент кафедри конституційного та адміністративного права,
Запорізький національний університет
ORCID ID: 0000-0001-8200-2680

Статтю присвячено дослідженню можливостей впровадження електронного урядування на місцевому рівні, з'ясуванню перспектив його розвитку та позитивного впливу на рівень демократичних основ розвитку місцевих громад.

Досліджено основи змін у адміністративно-територіальному устрої України у період з 2014 року, коли було прийнято Концепцію реформи місцевого урядування. З'ясовано, що пріоритети та завдання даної концепції повинні трансформуватись та відповідати сучасним умовам, проте, навіть визначені станом на 2014 рік завдання цілком є доречними з огляду на врахування питання співвідношення фінансування, розподілу повноважень, пошуку балансу владних сил та орієнтацію на громадян.

Особливу увагу присвячено позитивним аспектам впровадження змін у реформу електронної демократії на місцевому рівні та впровадженню процесів цифровізації, досліджено основи розвитку даної сфери відносин. Проаналізовано можливі шляхи впровадження електронного урядування на місцевому рівні на основі статистичних даних, що відображає реальний стан розвитку демократичного суспільства України.

Зроблено висновок про те, що розвиток цифрової трансформації на рівні місцевого самоврядування передбачає наявність нормативних інструментів впровадження, при чому акти стратегічного рівня можуть бути як на рівні держави, так і на рівні територіальної громади. Після адміністративно-територіальної реформи України 2014 року відбувся перерозподіл бюджету та фінансування місцевих громад, що повинно було позитивно вплинути на процеси цифровізації. Впровадження електронних послуг на місцевому рівні є основою цифровізації місцевого електронного урядування, оскільки забезпечує доступ населення до прийняття рішень місцевого значення, контроль використання коштів та відображення наближеності населення до електронної місцевої демократії.

Ключові слова: електронне урядування, електронна демократія, місцеве самоврядування, цифровізація, органи місцевого самоврядування.

The article is devoted to the study of the possibilities of implementing e-government at the local level, clarifying the prospects for its development and positive impact on the level of democratic foundations of the development of local communities.

The basis of changes in the administrative-territorial structure of Ukraine since 2014, when the Concept of Local Government Reform was adopted, has been studied. It has been found that the priorities and objectives of this concept must be transformed and meet modern conditions, however, even the objectives defined as of 2014 are quite relevant in view of the issue of the ratio of funding, the distribution of powers, the search for a balance of power and orientation towards citizens.

Special attention is paid to the positive aspects of implementing changes in the reform of e-democracy at the local level and the implementation of digitalization processes, the foundations of the development of this sphere of relations have been studied. Possible ways of implementing e-government at the local level have been analyzed based on statistical data, which reflects the real state of development of democratic society in Ukraine.

It is concluded that the development of digital transformation at the level of local self-government requires the availability of regulatory implementation instruments, with strategic level acts being available both at the state level and at the level of the territorial community. After the administrative-territorial reform of Ukraine in 2014, there was a redistribution of the budget and financing of local communities, which should have had a positive impact on the processes of digitalization. The implementation of electronic services at the local level is the basis for the digitalization of local e-government, as it provides access to the population to local decision-making, control over the use of funds and reflects the proximity of the population to e-local democracy.

Key words: e-government, e-democracy, local self-government, digitalization, local governments.

Постановка проблеми. Місцеве самоврядування в Україні є однією із форм демократії та організації суспільного життя. Питання місцевих рівнів часто залишаються поза увагою та фінансовим забезпеченням. В свою чергу розвиток цифровізації на рівні місцевого самоврядування є необхідною умовою для формування ефективної цифрової політики та розвитку демократичної держави і інформаційного суспільства. Враховуючи, що держав-

ний рівень впровадження цифрових рішень в управлінські процеси є унормованим, то цифровізація місцевого самоврядування потребує додаткових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню розвитку місцевого самоврядування в Україні присвячували свої роботи такі дослідники, як Я. Павлович-Сенета, Ю. Лозинський, О.Бориславська, А. Бачинський тощо. Що стосується питання цифровізації та електронного

розвитку, варто відзначити таких учених, як Н. Рунова, І. Погребняк, М. Хаустова, В. Цимбалюк, О. Баранов, І. Сухан, М. Міхровська та ін.

Проте, залишається потреба у з'ясуванні нормативних основ та можливостей розвитку цифрових процесів на рівні місцевого самоврядування для забезпечення ефективного прийняття та виконання місцевих рішень.

Метою даної статті є визначення нормативних умов впровадження цифрових рішень на рівні місцевого самоврядування та дослідження перспективних умов їх розвитку.

Наукова новизна статті полягає у формуванні комплексного уявлення про перспективи та можливості впровадження цифрових процесів на рівні місцевого самоврядування в Україні в умовах сучасних змін.

Методи дослідження. Методологія даного дослідження включає використання комплексу методів науково пізнання, які сукупно сприяли досягненню визначеної у роботі мети. Так було використано метод аналізу, системний метод, метод узагальнення, метод порівняння, метод документального аналізу, формально-юридичний метод.

Виклад основного матеріалу. Україна тривалий період боролась за формування власної системи місцевого самоврядування, яка б задовольняла інтереси громад та відповідала демократичним вимогам.

Як вдало аналізували Я. Павлович-Сенета та Ю. Лозинський, «реформування системи місцевого самоврядування в Україні відбувалося поступово, починаючи з 2014 року. За цей час відбулося прийняття та реалізація Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Ця концепція мала на меті децентралізацію влади та посилення ролі місцевих громад. Важливим досягненням реформи було проведення реформування адміністративно-територіального устрою, що тепер складається з громад (їх укрупнили), районів та областей. У ході реформи відбулося ґрунтовне оновлення законодавства про місцеве самоврядування та прийняття низки нових законів, що удосконалюють функціонування ОТГ. Основні перспективи розвитку місцевого самоврядування полягають у посиленні ролі територіальних громад, покращенні якості публічних послуг та залученні громад до прийняття рішень, а також розширенні фінансових можливостей ОТГ» [1, с. 325].

Слід відзначити, що Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні передбачені наступні завдання реформи:

- забезпечення доступності та якості публічних послуг;
- досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади;
- визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади з метою забезпечення доступності та належної якості публічних послуг, що надаються такими органами;
- створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень [2].

Звичайно, з моменту прийняття даної концепції пройшло вже більше 10 років, тому пріоритети та завдання повинні трансформуватись та відповідати сучасним умовам. Проте, навіть визначені станом на 2014 рік завдання цілком є доречними з огляду на врахування питання співвідношення фінансування, розподілу повноважень, пошуку балансу владних сил та орієнтацію на громадян.

У висновку щодо «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», підготовленому Центром експертизи багато-

рівневого урядування, що функціонує в межах Секретаріату Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи, стосовно досягнень реформи місцевого самоврядування зазначається, що з 2014 року реформа багаторівневого урядування в Україні, загально відома як «реформа з децентралізації», досягла значного прогресу, подолавши багато критичних викликів і трансформувавши систему місцевого самоврядування. Було досягнуто важливих результатів у реалізації завдань, визначених у Концепції: підвищення якості та доступності публічних послуг, зміцнення відповідності та балансу між місцевими політиками та потребами територіальних громад, а також розширення механізмів участі громадян і прямої демократії. Місцеві влади отримали додаткові повноваження для управління на місцевому рівні, що створило більш чутливу до потреб громадян систему та ефективний перерозподіл повноважень від центральної влади до місцевого самоврядування. Реформа дала можливість місцевим владам діяти з більшою автономією та ефективністю, хоча окремі завдання реформи досі залишаються реалізованими частково [3, с. 4].

Концепцією розвитку електронного урядування в Україні надано визначення електронного урядування як форми організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [4], таким чином місцевий рівень на рівні із державним є платформою для впровадження цифрових рішень.

Слід погодитись із тим, що впровадження електронного урядування та електронної демократії на місцевому рівні, сприятиме досягненню наступних цілей:

- більша «інтегрованість» – шляхом поєднання послуг різних організацій в регіоні, шляхом вдосконалення комунікацій, загальних інформаційних систем, точок доступу і способів доставки;
- більша доступність – з будинку, бібліотеки, офісу, громадських центрів – іншими словами з-від усюди, де буде зручно громаді. Надання повного спектру адміністративних послуг державними органами фізичним та юридичним особам електронними засобами в доступній та зручній формі без часових та просторових обмежень;
- електронне забезпечення та підтримка – створення більш чутливих, якісних і швидких послуг та доступу до інформації, наприклад, шляхом створення спільних контактних центрів та веб-сайтів, а також спрощення доступу до послуг «за життєвими обставинами», таких як народження, зміна школи, створення бізнесу, або переїзду;
- усунення зайвої бюрократії та відкритість і підзвітність – надання більш докладної інформації про плани, пріоритети та продуктивність, заохочення консультацій з громадськістю та стимуляція співробітників місцевих органів влади залишатися на зв'язку з людьми, яких вони представляють [5].

Враховуючи, що державний та місцевий рівні є ідентичними за значимістю для впровадження цифрових рішень, слід навести принципи організації електронного урядування: прозорості і підзвітності; системної організації інформаційно-комунікаційного середовища; орієнтації на громадян; ефективності; координації процесів інформатизації; зручності і простоти використання; безпечності; маштабності рішень [6].

При компаративному аналізі цифровізації на місцевому рівні в Україні та зарубіжних країнах, слід погодитись, що «Упровадження інструментів е-демократії на місцевому рівні в зарубіжних країнах має позитивний вплив на покращення взаємодії місцевої влади з громадськістю. Як засвідчує зарубіжний досвід, нові форми інформаційно-комунікаційної взаємодії сприяють

забезпеченню прозорості та підзвітності діяльності місцевої влади та підвищують участь громадян у процесах управління містом. Використання впроваджених інструментів е-демократії: е-ініціатив, е-консультацій, е-дискусійних форумів, онлайн-трансляцій засідань ради тощо, дає змогу громадянам у зручний та доступний спосіб долучатись до обговорення важливих місцевих питань, повідомляти свої потреби, ділитись досвідом та думками і, таким чином, брати участь у співрозробці місцевих політик» [7, с. 233].

На сьогодні досить ефективним інструментом впровадження цифровізації на місцевому рівні є платформа E-DEM, яка має на меті надати громадянам легкий і зручний доступ до використання кількох інструментів електронної демократії. Для реалізації зазначеного функціонують наступні сервіси: місцеві петиції (який дає можливість мешканцям міст впливати на розвиток своїх громад через звернення до органів влади з петиціями); громадський бюджет (який надає можливість мешканцям пропонувати свої проекти місцевого розвитку та/або впливати на розподіл визначеної частки коштів місцевого бюджету шляхом голосування за ті чи інші проекти); відкрита громада (краудсорсингова інтернет-платформа із застосуванням геоінформаційних технологій для взаємодії мешканців з місцевою владою та комунальними підприємствами, а також – для самоорганізації громадян. Основне призначення сервісу – інформування мешканцями місцевої влади про актуальні проблеми благоустрою, житлово-комунальної сфери, інфраструктури тощо, для оперативного усунення цих проблем. Також на сервісі будуть реалізовані інші функції, що забезпечують активне залучення мешканців для вирішення питань місцевого розвитку); консультації з громадськістю (надає органам місцевої влади можливість залучати пропозиції мешканців

щодо питань розвитку міст та громад, організовувати обговорення проектів документів перед їх розглядом та схваленням, проводити місцеві опитування в різних формах з метою вивчення думки активної частини мешканців міст) [8].

Результати статистичних даних свідчать про те, що на сьогодні було подано 27 097 місцевих петицій, проведено 4 343 консультацій з громадськістю, підтримано 8 424 проектів громадського бюджету, зареєстровано 1 893 818 активних користувачів [9], що свідчить про підвищення рівня впровадження цифрових рівень на місцевому рівні та розвитку електронної місцевої демократії.

Національною економічною стратегією на період до 2030 року [10] передбачаються цифрові зміни в місцевому самоврядуванні: підвищення рівня комп'ютеризації та інтернетизації; оцифрування даних, розвиток сервісів електронної ідентифікації; підвищення якості дистанційних соціальних послуг, державних електронних сервісів; розвиток цифрових навичок громадян; гармонізація сервісів електронної ідентифікації [11, с. 48].

Висновки. Таким чином, розвиток цифрової трансформації на рівні місцевого самоврядування передбачає наявність нормативних інструментів впровадження, причому акти стратегічного рівня можуть бути як на рівні держави, так і на рівні територіальної громади. Після адміністративно-територіальної реформи України 2014 року відбувся перерозподіл бюджету та фінансування місцевих громад, що повинно було позитивно вплинути на процеси цифровізації. Впровадження електронних послуг на місцевому рівні є основою цифровізації місцевого електронного урядування, оскільки забезпечує доступ населення до прийняття рішень місцевого значення, контроль використання коштів та відображення наближеності населення до електронної місцевої демократії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлович-Сенета Я. П., Лозинський Ю. Р. Становлення та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. № 90. Том 1. С. 321–326. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.42>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text>
3. Висновок щодо «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» (м. Страсбург, 3 грудня 2024 року № CEMG/PAD(2024)6). URL: <https://rm.coe.int/cemg-pad-2024-6-ua-reform-concept-ukr-final/1680b2b51a>
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p#Text>
5. Впровадження електронного урядування та електронної демократії на місцевому рівні. Бібліотека місцевого самоврядування. Вінницька обласна асоціація органів місцевого самоврядування. 2019. 63 с. URL: <http://sg.vn.ua/wp-content/uploads/2019/12/Vprovadzhennya-elektronnogo-vryaduvannya-ta-elektronnnoi-demokratiyi-na-mistsevomu-rivni.pdf>
6. Коновал В.О. Методологічні засади електронного урядування на місцевому рівні: поняття, принципи, моделі та передумови. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 2(53). С. 65–72.
7. Кохалик Х. Упровадження інструментів електронної демократії на місцевому рівні: зарубіжний досвід. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 3 (48). Ч. 1. 2016. С. 229–234. URL: <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/view/404/399>
8. Про проект. *E-DEM* : вебсайт. URL: https://e-dem.ua/about_us (дата звернення: 15.12.2025).
9. Статистика. *E-DEM* : вебсайт. URL: <https://stat.e-dem.ua> (дата звернення: 15.12.2025).
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» від 03.03.2021 № 179. *LigaZakon* : вебсайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp210179?an=943> (дата звернення: 16.12.2025).
11. Корольок Т., Ковпак А. Цифровізація місцевого самоврядування в Україні: потенціал і виклики в умовах війни. *Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne*. 2023. № 45. С. 45–58.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.08.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.09.2025
 Дата публікації: 26.09.2025